

LBRIS

We know
books

SFÂNTUL
TEOFAN ZĂVORÂTUL

Cum să trăim creștinește

*Pilde din faptele și
cuvintele lui Hristos*

ediția a treia

Traducere din limba rusă de
Adrian Tănăsescu-Vlas

editura
Σοφία

București

Cuprins

Pilde din faptele și cuvintele lui Hristos	5
Teologia Sfântului Ioan Cuvântătorul de Dumnezeu cu privire la dumnezeirea Mântuitorului și la iconomia mântuirii noastre . .	24
Hristos a înviat! La început era Cuvântul, și Cuvântul era la Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul.	30
Toate prin El s-au făcut, și fără El nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut	38
Domnul poartă grijă de toți și de toate	46
Și viața era lumina oamenilor	53
Și lumina luminează întru întuneric, și întunericul nu a cuprins-o	57
Întunericul căderii e întuneric al păcatului.	61
Însemnătatea Sfântului Ioan, Mergătorul Înainte al Domnului	64
Trăsăturile caracteristice ale luminii adevărate . .	69
Lămurirea nedumeririlor care apar la citirea parabolei despre iconomul cel nedrept și a făgăduinței făcute celor ce lasă toate de dragul Împărăției lui Hristos	79

Pilde

din faptele și cuvintele
lui Hristos

Suntem zidiți după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Chipul stă în firea noastră duhovnicească, în conștiință, în libera lucrare și în nemurire; asemănarea înseamnă a răsfrațe în noi înșine desăvârșirile dumnezeiești. *Fiți desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este* (Mt. 5, 48). Într-un alt loc, El arată și una dintre trăsăturile atotdesăvârșirii dumnezeiești pe care trebuie s-o urmăm: *fiți milostivi, precum Tatăl vostru este milostiv* (Lc. 6, 36). Așadar, milostivirea a fost așezată în frunte, iar completarea cu celelalte trăsături obligatorii ale asemănării lui Dumnezeu este lăsată în seama noastră. Atotdesăvârșirea dumnezeiască este însă desăvârșită; până și mintea curată nu este în stare să le cuprindă nici măcar în măsura în care trăsăturile ei sunt lesne de urmat pentru noi, și cu atât mai puțin lucrul acesta ne stă în putere după ce ochii minții noastre au fost acoperiți de beznă prin căderea

în păcat. Și totuși, această neputință a minții nu desființează datoria de a ne asemena lui Dumnezeu, îndatorire care e pusă în însăși întocmirea firii noastre duhovnicești. De aceea Reașezătorul firii noastre, *Cela ce este strălucirea slavei și chipul Ipostasului* lui Dumnezeu-Tatăl (Evr. 1, 3), Care bine a voit a Se arăta pe pământ prin întrupare și a rândui aici lucrarea mântuirii noastre, a satisfăcut-o, printre alte necesități ale reașezării omului, și pe aceasta. El a personificat în Sine toate desăvârșirile dumnezeiești așa cum pot fi ele însușite de puterile firii omenești, în viața care este proprie tuturor oamenilor. După aceasta, neapărat trebuincioasa asemenare și urmarea lui Dumnezeu se împlinesc prin asemenarea și prin urmarea lui Hristos.

Următori mie faceți-vă, zice Apostolul Pavel, *precum și eu lui Hristos* (I Cor. 11, 1). Și Domnul Însuși a poruncit: *cela ce vrea să vină după Mine... să-Mi urmeze Mie* (v. Lc. 9, 23), făcând așa cum a făcut El și împlinind poruncile Lui cu credincioșie. El a lămurit lucrul acesta atunci când, încheindu-Și petrecerea pământească, a grăit: *pildă v-am dat vouă, ca precum Eu am făcut, și voi să faceți asemenea* (v. In 13, 15). Deși lucrul acesta privea o singură faptă a Domnului, însușirea ei este de așa natură, încât cuprinde totul. Urmează ei, și întru toate vei urma Domnului, pentru că aici este exprimat duhul vieții în Hristos Iisus.

Tocmai de aceea Apostolul Pavel suferea mai întâi de toate ca în toți credincioșii să ia chip

Hristos (v. Gal. 4, 19), pentru ca ei, crezând în Hristos cu adevărat, să poarte în sine neîncetat chipul Lui și să întrupeze în viață chipul acesta, pentru ca, după ce s-au îmbrăcat în Hristos prin botez, să Îl arate pe Hristos în ei înșiși oricărui privitor, luminat umblând întru viața cea înnoită (v. Rom. 6, 4). *Noi suntem buna mireasmă a lui Hristos*, vorbește în numele tuturor Apostolilor Sfântul Pavel (v. II Cor. 2, 15) – însă aceasta nu este numai un privilegiu al Apostolilor, ci o îndatorire a tuturor creștinilor. Revărsând în jur bună mireasmă, floarea își face tuturor cunoscută prezența: și oricare creștin, urmând lui Hristos prin viața și prin rânduiala sa cea lăuntrică, trebuie să reverse împrejur buna mireasmă a desăvârșirilor lui Hristos, așa încât oricine să simtă, atunci când apare el, că duhul lui Hristos este de față.

Lucrul acesta ar trebui să se săvârșească în chip firesc, pentru că oricine primește în sine la botez, prin credință, în chip haric, duhul vieții în Hristos Iisus. Descoperindu-se prin fapte, duhul vieții în Hristos Iisus ar trebui să nască de la sine viața următoare lui Hristos. Viața omului nu este însă ca viața plantelor. Când omul aruncă sămânța în pământ, ea face de la sine rădăcină, tulpină și boabe, pe când omul se deosebește prin conștiință și libertate, și viața lui nu este un șir de fenomene care decurg unul din celălalt în mod necesar, ci un șir de acțiuni întreprinse

în mod conștient și săvârșite din proprie inițiativă. El își trasează dinainte un fel de viață, după care îl pune în practică. Și numai în acest mod viața lui este viață cu adevărat omenească, rațional-liberă. Creștinul, care este următor al lui Hristos prin chemarea sa, n-are nevoie să-și obósească mintea trasându-și singur felul de viață. El are înaintea sa pilda vieții Domnului Hristos. La aceasta să se uite fiecare și să trăiască după ea. Pictorul se uită la original și transpune trăsătură după trăsătură pe pânza pregătită dinainte: și creștinul trebuie să se uite la trăsăturile vieții Domnului și să le transpună în viața sa.

Adevărata viață în Hristos Iisus este zugrăvită în Evanghelie, în faptele și în cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos. Citește, ia aminte și învață-te să trăiești după îndreptarul lui Hristos, urmând faptelor și învățaturii Lui! Sfânta Biserică te călăuzește la osteneala aceasta propunând zilnic o scurtă lectură din Evanghelie. Ca atare, pentru fiecare zi ai nu puține învățăminte pe care le poți trage fie din ceea ce a făcut Domnul, fie din ceea ce El a zis. Urmărește totul, și Hristos va lua chip în mintea ta; în seama ta va rămâne după aceea să-L întrupezi și în viață.

Ca ajutor în această lucrare, propun următoarele cugetări. Ele sunt rod al unui suflet; în aceleași istorisiri, alte suflete pot vedea și altceva. De altfel, nici măcar toți oamenii, împreună luați, nu pot epuiza tot conținutul Evangheliei. Prin urma-

re aceste cugetări nu sunt propuse ca ceva definitiv, ci numai ca o experiență personală, spre trezirea iubirii de înțelepciune proprii și personale care doarme în fiecare, pentru ca fiecare să urce singur spre contemplarea lui Hristos, după cum are nevoie, și să-I urmeze așa cum poate, potrivit cu rânduiala și curgerea vieții sale.

Pentru a afla cu ce dispoziții sufletești trebuie să purcedem la citirea Evangheliei și la însușirea învățămintelor ei trebuie să vedem cu ce dispoziții sufletești a purces la scrierea Evangheliei Sfântul Luca. Pentru a o studia, trebuie să ne transpunem într-o stare sufletească pe potrivă celei în care ea a fost scrisă.

1. *Am găsit*, zice Sfântul Luca, și eu cu cale (Lc. 1, 3). A găsi cu cale este începutul faptei. Unde nu este prezent acest început, acolo faptele fie că nu merg deloc, fie că merg fără spor, fiind săvârșite de nevoie. Trebuie să cunoști Evanghelia, dar să purcezi la îndeplinirea datoriei acesteia nu ca și cum ai fi tras cu lanțul, ci de bunăvoie, cu dorire caldă și dragoste – pentru că există oare pe pământ ceva mai presus decât cele despre care vorbește Sfânta Evanghelie? Oamenii se aruncă să devoreze romane și povestiri pline de vise deșarte, care nu fac decât să gâdile gustul sufletului, fără să ofere nimic consistent, pe când în Evanghelie este singurul adevăr, adevăr atât de prețios pentru tine. *Dumnezeu S-a*

arătat în trup ca să te învețe, ca să te răscumpere și să-ți deschidă intrarea în Împărăția Sa cea cerească. Chiar de nu te-ar privi această întâmplare preaminunată, nici atunci n-ai putea să nu fii curios cum s-a săvârșit ea, cum a început, cum s-a petrecut și cum s-a sfârșit. Însă de vreme ce toate acestea pentru tine au fost făcute, atunci a nu avea râvnă fierbinte să cercetezi această istorisire aducătoare de mângâiere înseamnă a vădi starea de moarte a duhului lipsită de orice noimă, pentru că numai mortul nu se interesează de ceea ce îl privește cât se poate de îndeaproape. Sfântul Luca ne încredințează că în Evanghelie sunt cuprinse întâmplări care erau binecunoscute tuturor creștinilor de atunci. Toți cunoșteau Sfânta Evanghelie, bătrân și tânăr, om de vază și om de rând, cel ocupat cu grămezi de treburi și cel cu mult timp liber. De ce? Pentru că tuturor le plăcea să o cerceteze și preferau să stea de vorbă despre ea decât să cerceteze oricare alte cunoștințe. Și nu numai atunci, ci în orice vreme frica de Dumnezeu și cucernicia l-au călăuzit pe creștin la Evanghelie, ca să-și hrănească duhul cu ea. Și acum fac așa foarte mulți – și dintre monahi, și dintre clerici, și dintre aristocrați, și din rândul stării de mijloc și al celei de jos. După toate acestea nu îți va fi rușine să rămâi în urma cetei adevăraților creștini? Și măcar de-ar fi vreo mare osteneală, dar nu ți se propune vreo filosofie împletită cu multă meșteșugire, ci o istorisire

simplă, pe care o înțeleg până și copiii. Tu doar să deschizi ochii ca să citești sau urechile ca să auzi, adaugă la aceasta puțină luare-aminte, și ai să pricepi totul. O să primești bogăție de cunoaștere neseacă, și din aceasta vei gusta o dulceață de nedescris.

2. În vederea acestei îndeletniciri, intră într-o asemenea stare sufletească, încât să purcezi întotdeauna la ea cu același dor cu care flămândul se grăbește la masă și însetatul la apă rece. Și să nu uiți, totuși, ca făcând asta să lași deoparte orice îndoială și iscodire. Să purcezi întru simplitatea inimii, cu credința că tot ce se cuprinde în Evanghelie este adevărul desăvârșit și neîndoielnic. Acestea, zice Sfântul Luca, sunt lucruri *deplin adevărate*, pentru că, zice Teofilact, „cele privitoare la Hristos nu sunt cunoscute oricum, după vreo predanie de cuvinte deșarte, ci cu adevărat, în chip cu totul vrednic de crezare și întru totul cu puțință de dovedit”. De ce? Pentru că ne-au predanisit asta cei ce chiar de la începutul arătării în lume a lui Dumnezeu-Cuvântul întrupat au fost ei înșiși văzători și slujitori ai Lui. Sfinții Apostoli au repovestit credincioșilor tot ce au văzut în Domnul și de la Domnul și tot ce au auzit din gura Lui. Credincioșii primeau aceasta cu sufletul deschis, și aceasta era Evanghelia adevărată, scrisă în inimă. Cea scrisă pe hârtie a venit mai târziu, când Sfinții Apostoli au socotit că

trebuie să se predanisească și în scris cele scrise în inimă, ca să fie înveșnicite fără știrbire. Au scris doi dintre cei doisprezece și alți doi sub îndrumarea lor. Au mai scris și mulți alții, însă toate acele evanghelii au fost respinse chiar de către Apostoli, ca unele ce nu cuprindeau adevărul curat. Adevărul curat se află numai în cele patru Evanghelii ale noastre. Așa au predanisit Bisericii Sfinții Apostoli și așa ține Biserica până acum. Se aud și acum unele evanghelii născocite – dar după cum atunci Biserica n-a primit evangheliile mincinoase, așa și acum, respinge evangheliile născocite de către duhul acestui veac. Astupă-ți și tu urechea față de ele, și nu-ți dori să cunoști altă evangheliie decât cea care se citește în Biserică, și primește cu credință toate cele ce se cuprind în ea, așa cum le primește și le înțelege Sfânta Biserică. Nu se poate înălța clădire pe teren instabil: nici tu nu poți zidi duhovnicește, dacă vei îngădui duhului tău să se clatine sub nedumeririle insuflate de credințele deșarte și să caute tot felul de răspunsuri la ele. Lasă-le altora această osteneală dinafară, iar tu, pătrunzând înlăuntrul tău și al Evangheliei și nelăsându-te răspândit de gânduri străine, bea apa vieții duhovnicești, cea ascunsă aici.

3. Albina găsește floarea fără osteneală, dar pentru a scoate din ea părțile de miere are nevoie de osteneală. Pentru cel ce are cap sănă-

tos și simplitate a inimii nu este greu să înțelegă ce spune aproape fiecare text din Evanghelie, dar fără osteneală nu se pot scoate toate câte-s ascunse în el, nu pot fi însușite și introduse în viață. Evanghelistul a purces la scrierea Evangheliei *după ce a urmărit toate cu de-amănuntul*. Iar tu purcede la citirea și studierea Evangheliei și la deprinderea cu ea, având dorința de a pătrunde cu sârguință în tot ce este scris. Să nu citești la nime-reală, doar ca să împlinești prin citire lecția rânduită pentru acea zi, ci să citești cu hărnicie, ca să îți însușești cele citite, să îți pătrunzi sufletul de ele. Mai bine să citești cu folos câteva versete sau chiar unul singur decât să răsfoiești capitole întregi fără să îți zidești sufletul. Legea generală este aici aceea de a ocupa cu cele citite tot sufletul: a) **mintea** – prin înțelegerea și analizarea ideilor ascunse în text; b) **inima** – prin stârnirea împreună-simțirii față de puterea acelor adevăruri și c) **voința** – prin a fi gata de a urma învățămintelor care decurg din ele. Când vei fi străbătut un verset urmând toată această cale, să treci la altul. După ce vei face la fel și cu acela, să purcezi la al treilea și așa mai departe. Când sufletul se va sătura, atunci va fi destul. Iată esența și măsura citirii mântuitoare pentru suflet a Sfintei Evanghelii!

Fără luptă nu ne putem descurca în această privință, pentru că mintea noastră suferă când de lenevire și nemișcare, când de răpirea gându-

rilor, inima – de îngroșare, voința – de îndărătnicie. Cel cu luare-aminte, care este pătruns de frica lui Dumnezeu, îi va birui cu ușurință pe acești vrăjmași din casa sa. Minte n-are decât să se împărăștie în visări ușurate și să fugă întruna de la osteneala serioasă: de fiecare dată să o întorci și s-o așezi la lucrul pe care l-a părăsit. Să nu te lași pradă de bunăvoie visărilor; pe cele fără voie să le tai îndată ce le vei băga de seamă, fără a te lăsa tulburat de faptul că acestea sunt dese și fără a te lăsa istovit de osteneala adunării luării-aminte. Gândirea deșartă este o boală a minții căzute. Roagă-te ca Domnul s-o vindece.

Când luarea-aminte este adunată, gândurile bune vor roi de la sine din cele citite și cercetate cu cugetul. Ține-ți acum inima deschisă sub ele și silește-o să le întâmpine cu simțământ cald. Scânteile din amnar, căzând pe o materie inflamabilă, o aprind: și sfintele adevăruri, căzând în inimă, se vor sălășlui atunci în ea, stârnind împreună-simțirea cu ele și scoțând-o din mijlocul simțămintelor personale și impresiilor materiale ce o răcesc. Când adevărul a fost primit și îndrăgit de inimă, el a devenit al nostru, ni l-am însușit, și doar din acel moment încep citirea și cugetarea duhovnicească să fie mântuitoare pentru suflet. Până și cele mai luminoase gânduri rămân neroditoare atâta timp cât nu ele nu s-au atins de inimă. Un singur cuvânt care a pătruns în inimă este mai prețios pentru viață decât un nor întreg